

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-9-85-49>

УДК 1751

Фещенко О.А.

КВНЗ «Житомирський медичний інститут» ЖОР

ПРОЦЕС ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК

Анотація. У статті здійснено огляд інноваційних методів викладання іноземної мови. Автор звертає увагу на важливість впровадження в освітній процес інтерактивних засобів та застосування активних методів навчання, що спонукає дітей до творчого пошуку, активізує їх розумову діяльність, навчає аналізувати, правильно висловлювати свою точку зору, будувати зв'язне логічне висловлювання. Представлено та розкрито складові формування та вдосконалення іншомовної комунікативної компетентності засобами ІКТ. Наведено приклади, описано етапи та обґрунтовано доцільність використання мультимедійних технологій у роботі з дітьми молодшого шкільного віку. У висновках автор відзначає, що застосування активних методів викладання сприяє розвитку комунікативної компетенції та формує мотивацію до вивчення іноземної мови.

Ключові слова: ІКТ, компетентнісний підхід, інноваційні методи, мотивація, мультимедіа, мультимедійна діяльність, комп'ютерні технології.

Feshchenko Olha

CHEI «Zhytomyr Medical Institute» ZRC

THE PROCESS OF APPLICATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN ENGLISH LESSONS DURING THE FORMATION OF SPEAKING SKILLS

Summary. The article reviews the important aspects of innovative methods of teaching a foreign language. Currently the world practice shows a tendency to modify traditional forms of organization of the educational process, such as personality-oriented approach to learning, introduction of information and communication technologies, development of social educational networks, professional online communities, online learning that provides an open access to educational materials via the Internet. The article analyzes the importance of introducing interactive tools and the use of active learning methods in the process of teaching foreign language, which encourages children to creative and mental activity, teaches to analyze, express their point of view, build logical expression. The components of formation and improvement of foreign language communicative competence by means of ICT are presented and revealed in the article. The author gives a detailed analysis of the use of ICT. This method allows to proceed from learning as a function of memorization to learning as a process of mental development; from a static model of knowledge to a dynamic system of mental actions; from the focus on the average student to differentiated and individual training programs; from external motivation to study to internal moral and volitional regulation. The author considers that one of the favorite types of screen action for elementary school children is animation. Cartoons are understandable and accessible means of learning and education for children. It is given the examples of teaching materials and technics and described the methodology of using multimedia technologies in work with elementary school children on English lessons. The expediency of using information and communication technologies in foreign language classes as a motivating factor for learning is substantiated and prospects for the use of ICT by English teachers are defined. In conclusions, the author notes that the use of active teaching methods promotes the development of communicative competence and forms the motivation to learn a foreign language.

Keywords: ICT, competence approach, innovative methods, motivation, multimedia, multimedia activity, computer technologies.

Постановка проблеми. У сучасних умовах найбільш актуальним завданням освіти є формування комунікативної компетенції учнів. Використання ІКТ стає найбільш ефективним засобом, що сприяє розширенню освітнього простору сучасної освіти, а також здатність і готовність здійснювати міжособистісне і міжкультурне спілкування з носіями мови.

Світова практика демонструє тенденцію до модифікації традиційних форм організації освітнього процесу, і цьому сприяє безліч факторів. Особистісно-орієнтований підхід до навчання з однієї сторони і повсюдна інформатизація, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток соціальних освітніх мереж, професійних онлайн спільнот, онлайн навчання, що передбачає відкритий доступ до навчальних

матеріалів через інтернет, з іншого – все це вимагає глобальних змін освітньої парадигми, адаптацію навчальних цілей, завдань, принципів.

Сучасному суспільству потрібні фахівці, що володіють гнучкістю і адаптивністю, здатні переробляти значні обсяги інформації, отримувати та оновлювати знання, постійно вдосконалювати професійні компетенції.

Але дякуючи система традиційного навчання не дозволяє повною мірою реалізувати такі запити суспільства, а існуючі вимоги не можуть бути реалізовані без кардинальних змін системи освіти [1, с. 7].

Одна з основних особливостей сучасного світу – це прискорення темпів інформаційного та технологічного розвитку, те, що було новим ще вчора, сьогодні вважається трохи застарілим, тому учителям доводиться постійно рухатися

в ногу з прогресом. В даний час головна мета освіти – навчити дітей вчитися. Вчителі повинні створити умови, які допомагають сучасному школяреві творчо застосовувати отримані знання на практиці. Але як це зробити? Як зробити урок більш цікавим і насиченим? Ці питання задають собі багато творчих вчителів.

Будь-який метод навчання покращується за рахунок інтеграції в нього інформаційних технологій. У зв'язку з цим використання ІКТ на заняттях з іноземної мови є саме тим мотивуючим фактором, що здатний задовольнити наступні сучасні вимоги до навчання: підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови з метою спілкування як на повсякденні теми, так і на професійні; збільшувати обсяг лінгвістичних знань; накопичувати культурологічні знання про країну, мова якої вивчається; розвивати здатність до самостійного вивчення іноземної мови [3, с. 150].

Однією з найбільш вдалих технологій є мультимедійна технологія, яка дозволяє забезпечити високі темпи навчання. Застосування її дає стійкі позитивні результати у всіх напрямках навчально-виховної роботи. Це дозволяє урізноманітнити форми діяльності учня на уроці, дати дитині змогу самостійно опанувати нове, здійснювати компетентнісний підхід у навчанні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі формування знань щодо використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій під час викладання іноземних мов присвячені дослідження Азарова Н.В. [1], Жилавий М.М. [2], Кравець О.Є. [3], Співаковська Є.О. [4], Холод О.В. [5], Чередніченко Г.А. [6], Шуменко О.А. [7], Яковлева М. [8], які справедливо зауважують, що сучасна освіта повинна передбачати формування нового світобачення, готовності і здатності жити і працювати в полікультурному світі, орієнтуватися в світовому професійному просторі.

Виклад основного матеріалу. Що ж таке «інформаційні технології»? У сучасній науці існує багато різних підходів до визначення терміну «Інформаційні технології». Згідно з «Словником методичних термінів» (автори Е.Г. Азімов, А.Н. Шукін) інформаційні технології – це система методів і способів збору, накопичення, зберігання, пошуку, передачі, обробки і видачі інформації за допомогою комп'ютерів і комп'ютерних ліній зв'язку [2, с. 219].

Інформаційними технологіями, як правило, називають технології, що використовують такі технічні засоби як аудіо, відео, комп'ютер, Інтернет. В даний час необхідно вміння отримувати інформацію з різних джерел, користуватися нею і створювати її самостійно. Широке використання ІКТ відкриває для викладача нові можливості у викладанні іноземної мови. Педагоги відзначають, що застосування ІКТ сприяє прискоренню процесу навчання, зростанню інтересу учнів до предмету, покращують якість засвоєння матеріалу, дозволяють індивідуалізувати процес навчання і дають можливість уникнути суб'єктивності оцінки [7, с. 84].

Використання ІКТ дозволяє перейти:

- від навчання як функції запам'ятовування до навчання як процесу розумового розвитку;
- від статичної моделі знань до динамічної системи розумових дій;

- від орієнтації на усередненого учня до диференційованих та індивідуальних програм навчання;

- від зовнішньої мотивації навчання до внутрішньої морально-вольової регуляції.

Формування та вдосконалення іншомовної комунікативної компетентності відбувається у формуванні наступних складових:

- мовленнєвої компетентності (вдосконалення комунікативних умінь у чотирьох основних видах мовленнєвої діяльності: говорінні, аудіюванні, читанні та письмі; вміння планувати свою мовну і немовну поведінку);

- дискурсивної компетентності (вміння будувати своє висловлювання відповідно до заданої ситуації спілкування);

- мовної компетентності (фонетика, лексика, граматики, розвиток навичок оперування мовними одиницями в комунікативних цілях);

- соціокультурної компетентності (знання про соціокультурну специфіку англословних країн, формування умінь виділяти загальне і специфічне в культурі рідної країни і країни мови, що вивчається);

- компенсаторної компетентності (вміння виходити з положення в умовах дефіциту мовних засобів при отриманні і передачі іншомовної інформації);

- навчально-пізнавальної компетентності (розвиток загальних і спеціальних навчальних умінь, що дозволяють удосконалювати навчальну діяльність з оволодіння, задовольняти з його допомогою пізнавальні інтереси в інших областях знання) [4, с. 221].

У століття всесвітньої павутини не можна викладати англійську мову, використовуючи тільки класно-урочну систему і навчальні посібники на друкованій основі. Інакше ми відстанемо від темпу розвитку сучасного суспільства і не зможемо йти «в ногу з часом». Інтернет дає нам і нашим учням величезні можливості для самовдосконалення.

Інтерактивні технології на уроках іноземної мови характеризуються насамперед активністю учнів і їх взаємодією з учителем, товаришами, комп'ютером як джерелом інформації, навколишнім світом в цілому. Такий підхід дозволяє учням знайти застосування своїх знань у дійсності, а не тільки в рамках шкільних предметів [6, с. 134].

Інтерактивні технології показують нові можливості, пов'язані з налагодженням міжособистісної взаємодії шляхом зовнішнього діалогу в процесі засвоєння навчального матеріалу [7, с. 86].

Сучасний урок англійської мови в школі вже неможливо уявити без використання мультимедійних технологій.

Можна використовувати презентації при введенні нового лексичного матеріалу, а також при закріпленні. При знайомстві зі словами вітання і прощання, пропонуємо використовувати відеоролик «Ввічлива гусениця», де діти правильно на слух сприймають вимову англійських фраз: «*Goog morning!*», «*Hello! – Hi!*», «*Good evening!*», «*Good bye!*». При знайомстві з темою «частини тіла», застосовується відеоролик, за допомогою якого діти виконують фізичну хвилинку, щоб добре запам'ятати назви частин тіла, правильно їх вимовляли і показували на собі.

У занятті за темою «Одяг», при закріпленні матеріалу, пропонуємо застосовувати презентації, де дитині після читання слів учителя, треба закінчити фразу, наприклад, *«Не пропустити навіть холод, пальто Пеггі по-англійськи... (coat)», «На вулиці в снігу возиться, рукавички потрібні нам ... (mittens)», «Йшла в калюжу Меггі, ось конфуз! Шкода червоні черевики, черевики по-англійськи ... (boots)».*

За темою «Тварини», можна використати барвисту презентацію з вимовою слів, а також аудіо запис – звуки тварин, що стане цікавим для хлопців. При розучуванні пісень часто вчителі застосовують магнітофон, за допомогою нього відтворюють аудіозаписи.

Для дітей можна провести «Movie Club», де вони дивляться мультфільм англійською мовою «Cheburashka let goes to school» – «Чебурашка йде в школу». На дверях музичного залу, так званого кінотеатру, прикріплюють афішу нового мультфільму. Діти відчують себе як в кінотеатрі, так як потрапити вони повинні були з яскравими, барвистими квитками, що заздалегідь лунали до перегляду. Головним актором є м'яка іграшка Чебурашка, завдяки якій відбувається нова прем'єра мультфільму. Після перегляду, діти дивляться відеоролик про Англію, звідки нещодавно приїхав з гастролей Чебурашка. Для розминки можна провести фізкультхвилинку «Head and shoulders». Юні глядачі будуть дуже задоволені прем'єрою мультфільму.

Одним з улюблених видів екранного дійства у молодших школярів є мультиплікація. Мультики зрозумілі і доступні дітям, а так само найбільш відповідають часовим рамкам і є зручним засобом навчання і виховання. Більше того, зараз якісні мультфільми володіють педагогічним потенціалом: містять у собі як виховну, так і навчальну інформацію в доступній формі. Потенціал використання мультфільмів на заняттях полягає не тільки в перегляді та обговоренні разом з дітьми мультиплікаційних стрічок, а й розповідях про те, як створюється мультиплікаційний фільм, хто бере участь в його створенні, яка техніка [2, с. 219].

На наш погляд, дуже позитивним є використання мультфільму Winni the Witch (видавництва Oxford University Press) на заняттях англійської мови. При створенні мультфільму використовувалися неясні, акварельні кольори, не дратівливі для дитячого ока. Сюжет цікавий і не складний, що дозволяє використовувати цей мультфільм з дітьми різного віку з 5 і до 10 років, на першому етапі навчання англійської мови. Важливим є тривалість мультфільму – 6 хвилин, що відповідає валеологічним вимогам (без шкоди для здоров'я).

Метою перегляду цього мультфільму є тренування і закріплення лексичних одиниць по темі кольори і предмети в будинку, на занятті присвяченому знайомству дітей з культурологічними особливостями святкування Halloweena у країні досліджуваної мови. Завдання: підвищити мотивацію до вивчення англійської мови, розвивати аудіальні навички дітей.

На підготовчому етапі ми ознайомилися з вмістом мультфільму, виділили ті лексичні одиниці, на що ми будемо звертати увагу дітей

при перегляді мультфільму, а так само на ті, які можуть викликати труднощі. Для зняття труднощів сприйняття ми підготували серію картинок (будинок, стілець, ліжко, ванна, килим), картки з квітами (зелений, червоний, синій, жовтий, рожевий, фіолетовий, чорний, помаранчевий, жовтий), а так само роздавальний матеріал (чорно-білі картинки kota для прикрашення). Продумали розстановку меблів, для того, щоб всім дітям екран був візуально доступний.

Безпосередньо робота з мультфільмом ділилася на 3 етапи. Перед переглядом мультфільму педагог вводить дітей в тему, розповідає про свято Halloween і задає сюжет, за яким діти разом з педагогом відправляються на пошуки головних героїв цього свята – відьми і чорного kota. Подорож по кабінету під пісеньку і повторюючи рухи за педагогом, діти знаходять чорний будинок, і повинні розгадати, що перебуває в цьому будинку. Педагог їх «наштовхує» на потрібні слова (стілець, ліжко, ванна, килим, дерево, кіт), і вони обговорюють, якого кольору можуть бути ці предмети в будинку. Для того, щоб переконатися в правильності, дітям необхідно подивитися історію, про того, хто живе в цьому домі і що в ньому перебувати. Педагог розсаджує дітей перед екраном і дає установку-запам'ятати кольори обговорюваних до цього об'єктів. Після перегляду, відповідно, йде обговорення. Діти спільно з педагогом відновлюють розповідь, використовуючи картинки і дійшовши до обговорення кольору kota, педагог роздає заготовлені зображення kota, які діти повинні розфарбувати так, як це було в мультфільмі. Якщо це завдання викликає труднощі, то можна повернутися до потрібного фрагменту, або прослухати пісеньку, яку виконує сам кіт в кінці мультфільму. У висновку необхідно підвести підсумок, проговорюються основні моменти заняття, діти діляться своїми враженнями і емоціями.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання відео, на заняттях англійської мови з дітьми молодшого шкільного віку несе великий освітній потенціал. Дане заняття викликало позитивні відгуки у дітей, підвищило мотивацію до вивчення англійської мови за рахунок участі у святі Halloween, організованим за допомогою знайомства з героями мультфільму англійською мовою.

Перспективи використання ІКТ вчителем англійської мови.

1. Листування вчителя і учнів з жителями англомовних країн, за допомогою електронної пошти.

2. Участь вчителя та учнів у спільних інтернет-проектах.

3. Створення сайтів і презентацій.

4. Електронні публікації рефератів, статей в Інтернеті [8, с. 231].

Дослідження психологів показують, що в середньому 15% інформації ефективно засвоюється учнем за допомогою органів слуху і 25% – за допомогою зору. Разом з тим результат комбінованої дії на вказівні канали сприйняття перевищує сумарну дію кожного з них окремо і становить 65%. У цьому полягає синергізм педагогічного впливу, який досягається шляхом використання мультимедійних технологій.

Висновки. Отже, вивчення іноземної мови потребує багато часу, терпіння і наполегливості. В учнів мотивація до вивчення іноземної мови досить низька із-за відсутності швидкого результату і труднощів вивчення, все це знижує інтерес школярів.

Першочергове завдання вчителя – розкрити творчий потенціал учня, підвищити інтерес і активність.

Головне, що необхідно враховувати використовуючи інноваційні методи викладання при вивченні іноземної мови, – це мотивація, що є психологічним проявом потреб. Таким чином, можна виділити наступні відмітні характерис-

тики активних методів навчання: мотивація, активність, креативність, взаємодія, формування у студентів самоконтролю і самонавчання.

На відміну від традиційних, застосування активних методів навчання спонукає до творчого пошуку, активізує їх розумову діяльність, навчає аналізувати, правильно висловлювати свою точку зору, будувати зв'язне логічне висловлювання, бути готовим до професійної комунікації іноземною мовою із колегами та споживачами. Отже, застосування активних методів навчання веде до розвитку комунікативної компетенції та направлене на створення стійкої мотивації до вивчення іноземної мови.

Список літератури:

1. Азарова Н.В. Інтерактивні технології навчання майбутніх правників. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань : ПП Жовтий О.О., 2011. Вип. 39. Ч. 2. С. 7–13.
2. Жилавий М.М. Використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках англійської мови під час читання та аудіювання. *Таврійський вісник освіти* : науково-методичний журнал. 2013. № 4. С. 219–224.
3. Кравець О., Самборська Н. Формування соціально-комунікативної компетентності майбутніх фахівців нефілологічних спеціальностей на заняттях з англійської мови засобами інформаційно-комунікативних технологій. *Нові технології навчання* : збірник наукових праць ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2019. Вип. 92. С. 148–150.
4. Співаковська Е.О. Використання нових інформаційних технологій у вивченні студентами англійської мови. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. № 15. С. 221–228.
5. Холод О.В. Інтерактивні технології як засіб формування комунікативної компетентності. *Англійська мова та література*. 2011. № 9. С. 5–9.
6. Чередніченко Г.А. Мультимедійні технології у процесі викладання дисципліни «іноземна мова» у вищих технічних навчальних закладах. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія : Педагогіка*. 2011. № 4. С. 134–138.
7. Шуменко О.А., Шишлова І.Ю. Використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій під час викладання іноземних мов. *Філологічні трактати*. 2013. Т. 5. № 4. С. 84–89.
8. Яковлева М. Упровадження інтерактивних методів навчання при вивченні іноземної мови у вищому юридичному навчальному закладі. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. 2014. № 132. С. 231–234.

References:

1. Azarova, N.V. (2011). Interaktyvni tekhnolohiyi navchannya maybutnikh pravnykiv [Interactive technologies of teaching future lawyers]. *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoyi shkoly: zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*. Uman: PP Zhovtyy O.O., vol. 39, no. 2, pp. 7–13. (in Ukrainian)
2. Zhylavyy, M.M. (2013). Vykorystannya informatsiyno-komunikatsiynykh tekhnolohiy na urokakh anhliys'koyi movy pid chas chytannya ta audiyuvannya [The use of information and communication technologies in English lessons during reading and listening]. *Tavrijskij visnik osviti: nauково-metodichnij zhurnal*, vol. 4, pp. 219–224. (in Ukrainian)
3. Kravecz, O., & Samborska, N. (2019). Formuvannya socialno-komunikatyvnoyi kompetentnosti majbutnix faxivciv nefilologichnykh specialnostej na zanyattiyax z anglijskoyi movy zasobamy informacijno-komunikatyvnykh tekhnolohiy [Social-communicative competence formation in students of non-philological departments by means of information and communication technologies]. *Novi texnologiyi navchannya: zbirnyk naukovykh pracz*. DNU «Instytut modernizaciyi zmistu osvity», vol. 92, pp. 148–150. (in Ukrainian)
4. Spivakovska, E.O. (2013). Vykorystannya novykh informatsiynykh tekhnolohiy u vyvchenni studentamy anhliyskoyi movy [The use of new information technologies in the study of English by students]. *Informacijni tekhnolohiyi v osviti*, vol. 15, pp. 221–228. (in Ukrainian)
5. Kholod, O.V. (2011). Interaktyvni tekhnolohiyi yak zasib formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti [Interactive technologies as a means of forming communicative competence]. *Anglijska mova ta literatura*, vol. 9, pp. 5–9. (in Ukrainian)
6. Cherednichenko, H.A. (2011). Multymediyni tekhnolohiyi u protsesi vykladannya dystsypliny "inozemna mova" u vyshchyykh tekhnichnykh navchal'nykh zakladakh [Multimedia technologies in the process of teaching the discipline "foreign language" in higher technical schools]. *Naukovi zapysky Ternopil'skogo nacionalnogo pedagogichnoho universytetu im. V. Gnatyuka. Seriya: Pedagogika*, vol. 4, pp. 134–138. (in Ukrainian)
7. Shumenko, O.A. (2013). Vykorystannya suchasnykh informatsiyno-komunikatyvnykh tekhnolohiy pid chas vykladannya inozemnykh mov [The use of modern information and communication technologies in teaching foreign languages]. *Filologichni traktaty*, vol. 5, no. 4, pp. 84–89. (in Ukrainian)
8. Yakovlyeva, M. (2014). Uprovadzheniya interaktyvnykh metodiv navchannya pry vyvchenni inozemnoyi movy u vyshchomu yurydychnomu navchalnomu zakladi [Introduction of interactive teaching methods in the study of a foreign language in a higher law school]. *Naukovi zapysky Kirovograd'skogo derzhavnoho pedagogichnoho universytetu imeni Volodymyra Vinnychenka. Vypusk 132. Seriya: Pedagogichni nauky*, pp. 231–234. (in Ukrainian)